

СЕКЦІЯ 1. «ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ»

УДК 316.4

Васильєва О.О.¹, Лисенко Г.В.²

¹ проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕз-0214м НУ «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР ВІДНОВЛЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Світовий банк визначає поняття людського капіталу через композитний індекс, який агрегує три кластери показників. Перший кластер охоплює демографічні характеристики, зокрема ймовірність виживання до п'ятирічного віку, що відображає базові умови життя та доступність медичної допомоги. Другий кластер включає параметри освітнього капіталу, а саме очікувану тривалість навчання з коригуванням на якість освітніх послуг, що дозволяє врахувати не лише кількісні, але й якісні характеристики освітньої системи. Третій кластер охоплює медико-соціальні індикатори, включаючи поширеність дитячого недоїдання та коефіцієнт виживання дорослого населення.

Критична роль людського капіталу в пост-конфліктній реконструкції визначається тим, що воєнний конфлікт спричинив значну деструкцію людського потенціалу України через безповоротні втрати, масову міграцію, руйнування інфраструктури та психологічні травми населення. Проте саме відновлення та примноження людського капіталу є фундаментальною передумовою успішної пост-воєнної трансформації та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності національної економіки в глобалізованому просторі. Без інвестицій у людей неможливо реалізувати потенціал фізичної реконструкції, оскільки саме люди є носіями знань, компетенцій та мотивації, необхідних для економічного відродження.

Цифрова трансформація виступає каталізатором прискореного відновлення, створюючи унікальні можливості для швидкого та масштабованого відновлення людського капіталу навіть в умовах обмеженості фінансових ресурсів та деструкції фізичної інфраструктури. Технології онлайн-освіти дозволяють охопити мільйони людей якісними освітніми послугами без необхідності відбудови всіх зруйнованих шкіл та університетів. Телемедицина забезпечує доступ до медичної допомоги для населення віддалених та постраждалих від війни територій навіть за умови обмеженої медичної інфраструктури. Дистанційна зайнятість відкриває можливості для економічної участі мільйонів українців незалежно від їхнього

фізичного місцезнаходження, включаючи внутрішньо переміщених осіб та тих, хто тимчасово перебуває за кордоном.

Необхідність інтегрованого багатовекторного підходу впливає з багатовимірності людського капіталу, що охоплює освіту, здоров'я та соціальні зв'язки. Ефективне відновлення вимагає скоординованої політики в освітній сфері через масову перекваліфікацію та формування цифрових компетенцій через онлайн-платформи, що дозволить швидко адаптувати робочу силу до потреб трансформованої економіки. В охороні здоров'я необхідне забезпечення як фізичного, так і ментального здоров'я через телемедицинські технології, що особливо важливо для подолання масових психологічних травм, спричинених конфліктом. На ринку праці потрібне створення нових форм зайнятості через цифровізацію та інтеграцію у глобальні ланцюги вартості, що компенсує втрату робочих місць у традиційних секторах.

Ключова роль держави як системного координатора проявляється в необхідності забезпечення розбудови національної цифрової інфраструктури через інвестиції в універсальний широкосмуговий доступ до інтернету, що становить базову передумову для всіх інших ініціатив цифровізації. Формування сприятливого регуляторного середовища для цифрових послуг через розробку стандартів якості, механізмів акредитації, захисту даних створює довіру до цифрових технологій. Пряме фінансування програм масової перекваліфікації та підвищення кваліфікації необхідне на початкових етапах, коли приватний сектор ще не готовий інвестувати. Створення стимулів для приватного сектору інвестувати у розвиток людських ресурсів через податкові пільги, гранти, державно-приватне партнерство забезпечить масштабування програм розвитку людського капіталу.

Імперативність подолання цифрової нерівності визначається ризиком того, що цифровізація може посилити існуючу соціальну нерівність, якщо доступ до цифрових можливостей буде нерівномірним. Необхідно забезпечити інклюзивність цифрової трансформації через гарантування рівного доступу до цифрових можливостей для всіх соціально-демографічних груп незалежно від віку, географічного розташування, соціально-економічного статусу чи фізичних обмежень. Це потребує цілеспрямованих субсидіарних програм підтримки вразливих категорій населення, розбудови мережі публічних точок доступу, локалізації контенту та розробки інклюзивних інтерфейсів.

Синергія традиційного та цифрового підходів є важливою для збалансованого розвитку людського капіталу. Цифрові інструменти не елімінують традиційні форми навчання, медичного обслуговування та організації праці, а комплементують їх, доповнюючи сильні сторони кожного підходу. Оптимальна ефективність досягається при застосуванні змішаних

моделей, що поєднують переваги обох підходів: онлайн-формат забезпечує гнучкість, масштабованість та персоналізацію, тоді як офлайн-формат забезпечує соціальну взаємодію, формування практичних навичок та емоційну підтримку. Повний перехід на цифрові формати без збереження традиційних елементів ризикує втратою важливих аспектів людського розвитку.

Потенціал трансформаційного стрибка означає, що пост-воєнне відновлення не повинно розглядатися виключно як реставрація довоєнного стану, який сам мав численні проблеми та обмеження, а як унікальна можливість для трансформаційного стрибка у розвитку. Україна має потенціал використати необхідність відбудови як шанс для модернізації, побудови сучасних інститутів, впровадження передових технологій. Країна може стати регіональним лідером у сфері цифровізації, сформувати сучасну економіку знань, де людський капітал виступає головним стратегічним активом національного розвитку, обійшовши проміжні стадії розвитку, через які проходили інші країни.

Глобальна інтеграція через цифровізацію створює можливості для українських громадян незалежно від їхньої географічної локації інтегруватися у глобальну економіку, працювати на транснаціональні компанії з будь-якої точки світу, здобувати освіту в провідних світових університетах через онлайн-платформи, співпрацювати з колегами з різних країн у міжнародних проектах. Це створює передумови для феномену brain gain замість традиційного brain drain, коли висококваліфіковані фахівці, навіть перебуваючи фізично за кордоном, залишаються економічно зв'язаними з Україною, працюючи на українські компанії, інвестуючи в українські проекти, передаючи знання українським колегам. Цифрові технології дозволяють реінтегрувати діаспору в економічне життя держави, мобілізуючи ресурси та експертизу глобальної української спільноти для національного розвитку.

Стратегічний імператив полягає в тому, що інвестиції в людський капітал через механізми цифрової трансформації повинні стати національним пріоритетом найвищого рівня, що отримує політичну підтримку всіх основних політичних сил та стабільне фінансування незалежно від бюджетних обмежень. Це найбільш ефективний шлях забезпечення не лише економічної реконструкції в пост-конфліктний період через відновлення виробничих потужностей та інфраструктури, але й формування довгострокової конкурентоспроможності української економіки в умовах глобальної конкуренції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колот А.М., Герасименко О.О., Шевченко А.С. Нові виклики для теорії та практики людського капіталу в умовах становлення «Індустрії 4.0»: :

компетентнісний аспект. *Економіка і суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-8>

2. World Bank. 2020. The Human Capital Index 2020 Update: Human Capital in the Time of COVID-19. *World Bank*. 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34432> (дата звернення: 15.10.2025).